

Estructura de Computadors

Tema 4

Aritmètica en coma flotant

DISCA

Índex

- Introducció
 - Mesura de rendiment
- La norma IEEE i la seua implementació en el MIPS
 - Format, valors especials, arrodoniment
 - Visió del programador: banc de registres i moviment de dades
 - Joc d'instruccions de coma flotant
- Operadors de coma flotant
 - Operador de canvi de signe
 - Operadors de conversió de tipus
 - Operador de multiplicació

Bibliografia

D.L. Patterson, J. L. Hennessy: Estructura y diseño de computadores

- Ed. Reverté, 2000: volum 1, capítol 4
- Ed. Reverté, 2011, traducció de la 4a edició en anglés: cap. 3

W. Stallings: Organización y Arquitectura de Computadores (7a ed.)
Prentice Hall, capítol 9

David Goldberg: Computer Arithmetic

- Appèndix H de J. L. Hennessy, D. L. Patterson: Computer Architecture, a Quantitative Approach, 3a edició
 - Disponible en castellà en la 1a edició en McGraw-Hill
- David Goldberg: What every computer scientist should know about floating-point arithmetic
- PDF, (accessible en molts llocs de la web)

Introducció

DISCA

Introducció

- L'aritmètica de coma flotant
 - Aprofita per a càlculs definits sobre reals (tipus *float* i *double* en alt nivell)
 - Pot ser que no estiga directament suportada per la ALU
 - no és essencial per al funcionament de la CPU
 - pot ser emulada mitjançant instruccions d'enters
 - Evolució
 - Fins a 1985 (aprox) els operadors de CF anaven dins d'un xip opcional que es col·locava al costat de la CPU
 - Des de 1985 en endavant, les CPU de propòsit general inclouen operadors de CF dins de la seua ALU
 - Des de 1990, els adaptadors de vídeo inclouen una GPU (*Graphics Processing Unit*) amb un nombre creixent d'operadors de CF

Introducció

- La mesura de prestacions en coma flotant
 - El nombre d'operacions de coma flotant per segon (FLOPS, prefixe $M=10^6$, $G=10^9$, $T=10^{12}$) és una mesura de prestacions utilitzada en dos contextos:
 - En el disseny d'operadors de CF és el nombre màxim d'operacions per segon. Ve determinada pel temps d'operació de cada circuit.
 - En les comparatives entre computadors o entre acceleradors gràfics: és el nombre d'operacions de CF que executa el dispositiu per segon.
 - Depén del nombre i característiques dels operadors que inclou i de l'ús que se'n fa.
 - **Productivitat punta** d'un computador o d'un accelerador gràfic: suma de les productivitats dels operadors de CF que conté. Sol ser impossible d'assolir amb l'ús corrent

Introducció

- Productivitats punta

Processador Intel Core2 Duo @2GHz
16 GFLOPS

Processador Intel Core i7 965 XE
70 GFLOPS

GPU ATI Radeon HD4890
2.4 TFLOPS

K Computer (Japó, juny 2011)
10 PFLOPS

La norma IEEE 754 i la seua implementació en el MIPS

DISCA

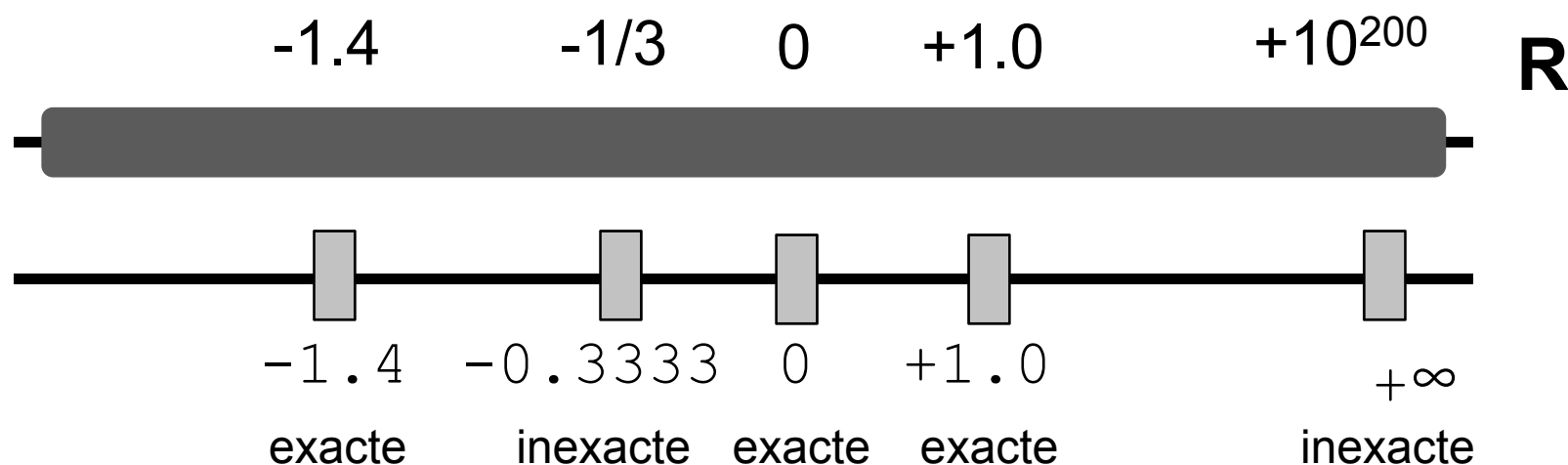
Three horizontal lines of varying lengths, stacked vertically, located in the bottom right area of the slide.

Notes sobre la representació de nombres

- Representació del conjunt R (reals positius i negatius)
 - El conjunt R és un conjunt dens: entre dos nombres reals qualssevol hi ha infinits nombres reals
 - La representació del computador és limitada i no sempre és exacta
 - Amb 32 bits es poden obtenir 2^{32} paraules diferents. Per tant, com a màxim es poden representar 2^{32} valors del conjunt R
 - Hi ha nombres reals que tenen representació exacta i altres que no, com ara els nombres amb part decimal periòdica
 - Com codificar un nombre real en una paraula de bits?
 - Aplicant-hi un format arbitrari, com ara el IEEE 754, estructurat en tres camps de bits per al signe, l'exponent i la part significativa (mantissa)
 - El format imposa més restriccions a la representació: hi haurà algunes paraules de bits amb una significació matemàtica especial, com ara el valor infinit o el zero

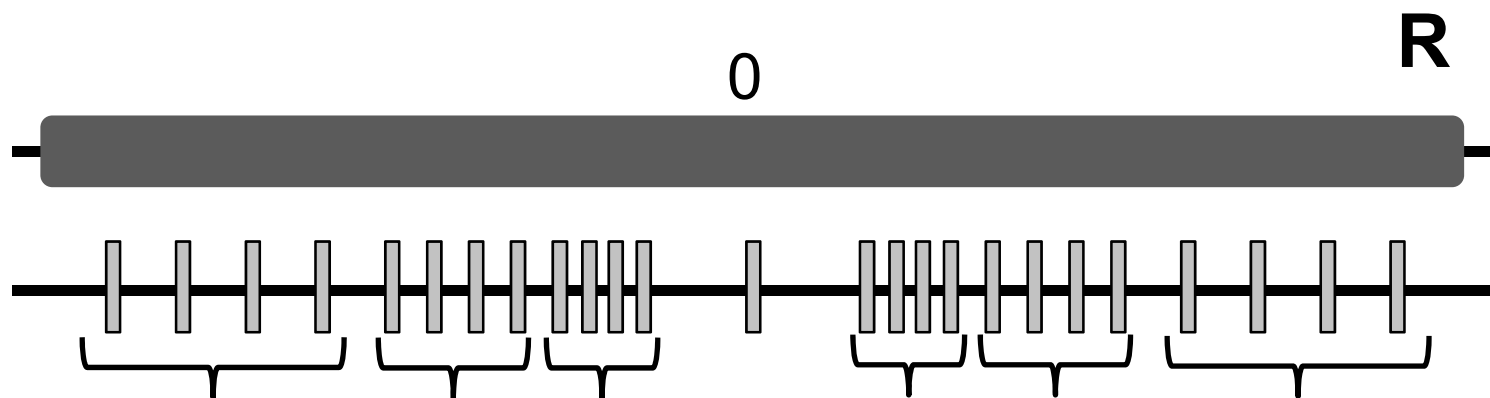
Notes sobre la representació de nombres

- Representació del conjunt \mathbb{R} (reals positius i negatius)
 - En el computador interessa augmentar
 - La quantitat de nombres representats (densitat)
 - El rang de la representació
 - Aquests dos aspectes depenen dels camps de la part significativa (mantissa) i de l'exponent del format

Notes sobre la representació de nombres

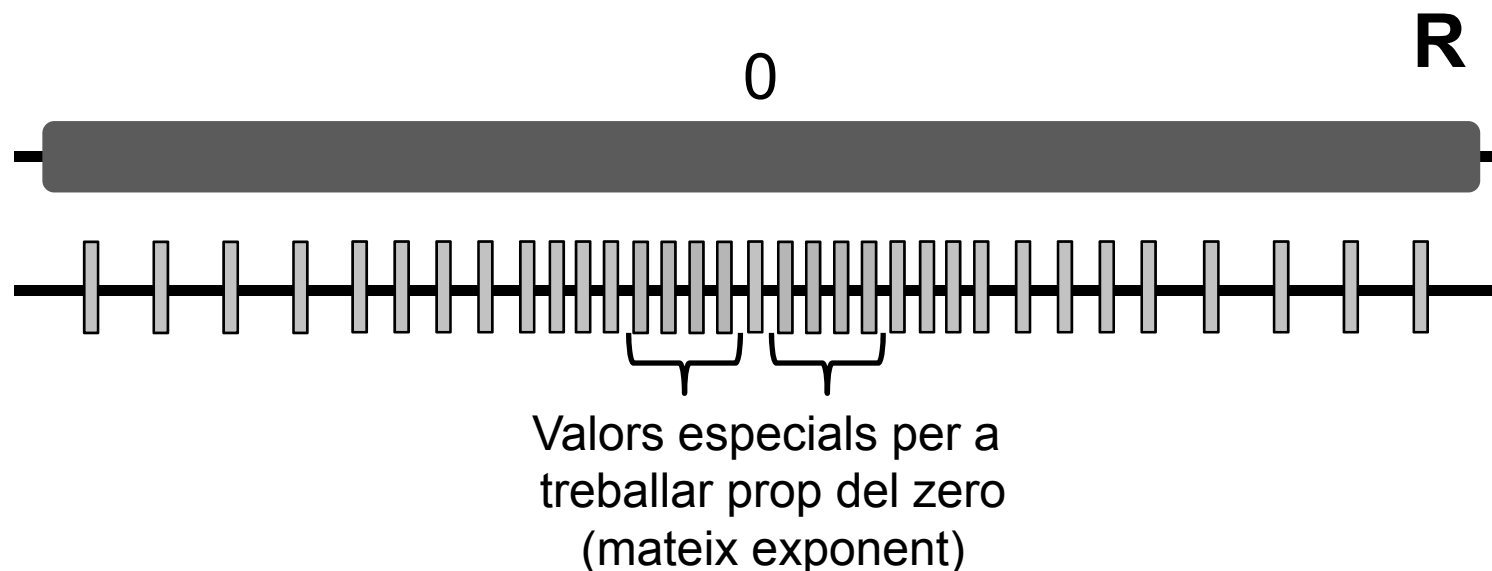
- Patró de la representació dels nombres reals
 - No hi ha valors representats molt a prop del zero
 - Per a un mateix valor d'exponent, els nombres representats estan separats per la mateixa distància
 - Com més gran és l'exponent més distància hi ha entre dos nombres representats consecutius (la densitat de representació disminueix)

Cada grup de valors té el
mateix exponent i diferents mantisses

Notes sobre la representació de nombres

- Els valors prop de zero
 - El format IEEE 754 reserva un subconjunt de paraules de bits per a representar nombres reals prop del zero i que s'interpreten de forma diferent de la resta de valors (valors desnormalitzats)
 - No totes les unitats de coma flotant suporten aquest subconjunt de valors

La norma IEEE 754

- Abast de la norma

- La norma IEEE 754 (o la seua ampliació a l'aritmètica de punt fix, IEEE 854) especifica:
 - **codificació**: com representar els nombres en diversos formats (precisions simple, doble i estesa, SP DP EP) i el tractament de casos particulars: NaN (*Not a Number*), $\pm\infty$ (*infinity*), 0 (*zero*)
 - un conjunt d'**operacions** que es poden implementar en el hardware o en forma de biblioteques
 - uns modes de funcionament (p. ex, el mètode d'**arrodoniment** aplicable durant els càlculs)
 - el suport que ha de donar el sistema d'**excepcions** dels processadors (perquè s'hi puguin dissenyar bones biblioteques de càlcul numèric)

La norma IEEE 754 (repàs)

■ Representació

Símbols: S és el signe i M la magnitud de la mantissa. E és l'exponent

– Formats:

• Simple precisió (SP)

1	8	23
S	E	M

 $(-1)^S \cdot 1.M \cdot 2^{E-127}$

• Doble precisió (DP)

1	11	52
S	E	M

 $(-1)^S \cdot 1.M \cdot 2^{E-1023}$

– Valors denormalitzats

• (SP i DP)

S	000..00	M ≠ 0
----------	----------------	--------------

 $(-1)^S \cdot 0.M \cdot 2^{-126}$
 $(-1)^S \cdot 0.M \cdot 2^{-1022}$

– Valors especials (SP i DP)

± 0

S	000...00	000...00
----------	-----------------	-----------------

$\pm \infty$

S	111...11	000...00
----------	-----------------	-----------------

NaN

x	111...11	M ≠ 0
----------	-----------------	--------------

La norma IEEE 754

- Els valors especials

- Són manipulats per les operacions junt amb els valors corrents
- Zero i infinit:
 - s'entenen com a límits matemàtics; per això
 - $+\infty + +\infty = +\infty$; $-\infty + -\infty = -\infty$; etc.
 - $+\infty \times \text{positiu} = +\infty$; $+\infty \times \text{negatiu} = -\infty$; etc.
 - $\text{positiu} / +0 = +\infty$; $\text{positiu} / -0 = -\infty$; etc
 - comparacions: $+0$ i -0 són iguals
- Not a number:
 - propagació: qualsevol operació on un operand és NaN donarà com a resultat NaN
 - generació: NaN és el resultat de $(+\infty) + (-\infty)$, $\pm 0 \times \pm \infty$, $\pm 0 / \pm 0$, $\pm \infty / \pm \infty$ i altres
 - una comparació ($=$, $<$, \geq , etc) entre NaN i altre número resulta falsa

La norma IEEE 754

- La norma i els llenguatges de programació
 - Els valors especials permeten tractar els incidents del càlcul
 - El desbordament aritmètic produeix un resultat representable

```
float x = +0.0f;           Java
float y = 1/x;
float z = Float.NEGATIVE_INFINITY;
float t = 1/z;
float u = x*z;
System.out.println("x = " + x);
System.out.println("1/x = " + y);
System.out.println("z = " + z);
System.out.println("1/z = " + 1/z);
System.out.println("x * z = " + u);
```

```
x = 0.0
1/x = Infinity
z = -Infinity
1/z = -0.0
x * z = NaN
```


La norma IEEE 754

▪ L'arrodoniment

- Situació freqüent: una operació genera una mantissa M de longitud més llarga (p bits) que la prevista en el format (m bits)
 - els m primers bits de la mantissa M s'anomenen *retinguts*
- Possibilitats:
 - M és representable de forma *exacta* en el format: els $p-m$ bits no retinguts són 0 i es poden eliminar: **010000** → **0100**
 - M es troba entre els dos valors representables M_- i M_+ ($M_- < M < M_+$) i cal *arrodonir*: cal triar-ne un com a representació *inexacta* de M
- La norma admet quatre *modes d'arrodoniment*:
 - Cap a $+\infty$
 - Cap a $-\infty$
 - Cap a 0
 - Triar el més pròxim dels dos (esbiaixat al parell; aquest és el mode per omissió)

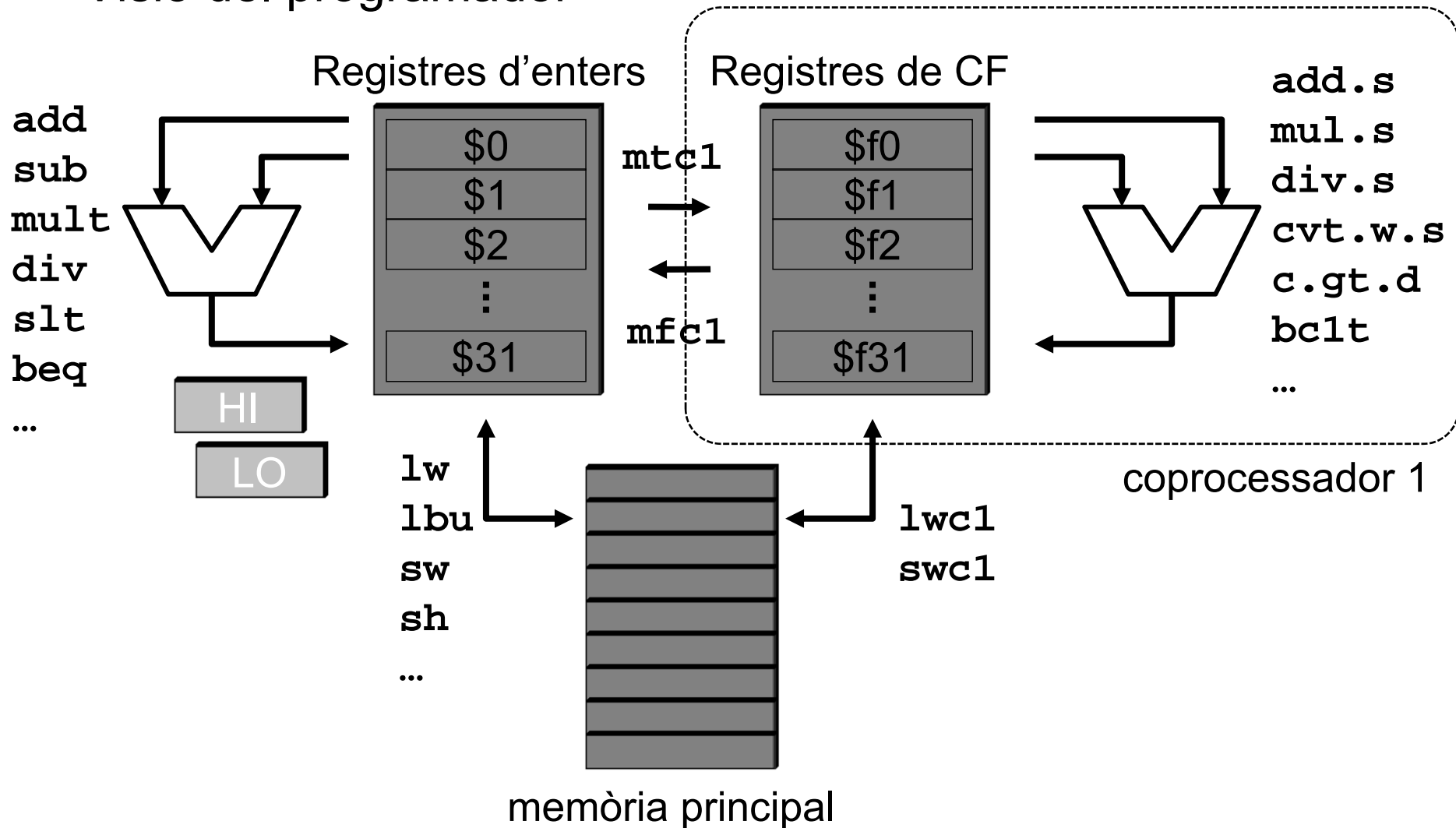
La norma IEEE 754

- L'arrodoniment cap al més pròxim (esbiaixat al parell)
 - La variant per omissió és “tie to even”: en cas que M estiga equidistant de M_- i M_+ , cal triar la mantissa representable parella (o siga, la que acabe en 0)
 - Exemple:

M	tria	M resultant
010000	(exacta)	0100
010001	M_- (més propera)	0100
010010	M_- (parella)	0100
010011	M_+ (més propera)	0101
010100	(exacta)	0101
010101	M_- (més propera)	0101
010110	M_+ (parella)	0110
010111	M_+ (més propera)	0110
011000	(exacta)	0110

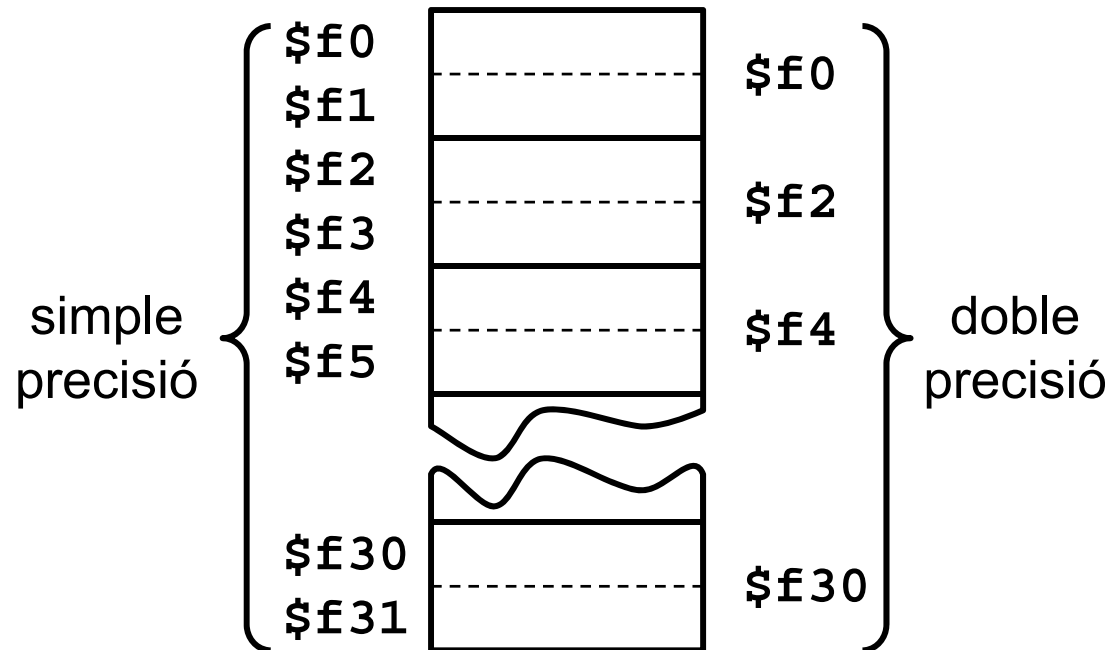
La coma flotant en el MIPS

- Visió del programador

La coma flotant en el MIPS

- El banc de registres
 - Hi ha 32 registres de 32 bits $\$f0, \$f1, \dots, \$f31$ per a tipus float
 - Se solen emprar els nombres parells $\$f0, \$f2, \dots, \$f30$
 - Emparellables per a formar 16 registres de 64 bits per a tipus double
 - Si $\$f0$ “conté” un double: $\$f0$ té la part baixa i $\$f1$ la part alta ($\$f1 || \$f0$)

La coma flotant en el MIPS R2000

- Conveni d'ús dels registres

Nom del registre	Utilització
\$f0	Retorn de funció (part real)
\$f2	Retorn de funció (part imaginària)
\$f4,\$f6,\$f8,\$f10	Registres temporals
\$f12,\$f14	Pas de paràmetres a funcions
\$f16,\$f18	Registres temporals
\$f20,\$f22,\$f24,\$f26,\$f28,\$f30	Registres a mantenir entre crides

La coma flotant en el MIPS

- Intercanvi amb la memòria i amb els registres d'enters

operació	instrucció
lectura $\$ft \leftarrow Mem[X+\$rs]$	<code>lwc1 \$ft,X(\$rs)</code>
escriptura $Mem[X+\$rs] \leftarrow \ft	<code>swc1 \$ft,X(\$rs)</code>
transferència $\$fs \leftarrow \rt	<code>mtc1 \$rt,\$fs</code>
transferència $\$rt \leftarrow \fs	<code>mfc1 \$rt,\$fs</code>

fs i ft: registres de
coma flotant
rs i rt: són registres
d'enters

```
.data
x:    .float 3.14
y:    .double 0.1
.text
la $t0,x      # f0 <- x
lwc1 $f0,0($t0)
la $t0,y      # f2 <- y
lwc1 $f2,0($t0)
lwc1 $f3,4($t0)
mtc1 $0,$f4   # f4 <- 0.0
```

Les instruccions de CF no admeten operands immediats. Cal ubicar les constants en la memòria o construir-les en els registres d'enters

La coma flotant en el MIPS

- Conversió de formats

- Els registres de CF poden contenir:

<i>símbol</i>	<i>tipus</i>
S	nombres en coma flotant en SP
D	(per parelles) nombres en coma flotant en DP
W	nombres enters de 32 bits

- La instrucció `cvt._._ fd,fs` fa les conversions possibles entre els tres tipus
 - Exemple: `cvt.d.w $f4,$f7` fa la conversió de l'enter contingut en `$f7` a CF en doble precisió contingut en `$f4||$f5`
 - En combinació amb les instruccions de transferència amb el banc de registres d'enters, es pot fer aritmètica amb variables de tipus diversos

La coma flotant en el MIPS

- Instruccions aritmètiques bàsiques
 - N'hi ha dues versions de cada operació: S (simple precisió) i D (doble precisió)
 - Exemple: `add.s $f0,$f1,$f2`; `add.d $f2,$f4,$f6`

<u>operació</u>	<u>instrucció</u>
suma	<code>add._ fd,fs,ft</code>
resta	<code>sub._ fd,fs,ft</code>
multiplicació	<code>mul._ fd,fs,ft</code>
divisió	<code>div._ fd,fs,ft</code>
comparació	<code>c.cond._ fs,ft</code>
copia	<code>mov._ fd,fs</code>
canvi de signe	<code>neg._ fd,fs</code>
valor absolut	<code>abs._ fd,fs</code>

La coma flotant en el MIPS

- La comparació
 - Les instruccions de comparació escriuen un bit implícit **FPc** que codifica cert=1 i fals=0
 - Aquest bit es troba en un registre de control del coprocessador i pot ser consultat per les instruccions de salt
 - Per a cada tipus de dades, n'hi ha un conjunt de comparacions codificables
 - Les més importants: (**c.____.s fd,fs** o **c.____.d fd,fs**)

fd>fs	fd=fs	fd<fs
gt	eq	lt
le	neq	ge
fd≤fs	fd≠fs	fd≥fs

La coma flotant en el MIPS

- Control de flux i aritmètica de coma flotant
 - Hi ha dues instruccions de bifurcació associades al bit FPc
 - `bc1t eti` si (FPc == 1) bifurcar a *eti*
 - `bc1f eti` si (FPc == 0) bifurcar a *eti*
 - Combinades amb les instruccions de comparació, permeten bifurcar amb condicions aritmètiques complexes
 - Cada condició permet dues implementacions
 - Exemple en simple precisió: *si (\$f0 > \$f2) bifurcar a eti*

```
; mirar si $f0>$f2
      c.gt.s $f0,$f2
; saltar si afirmatiu
      bc1t eti
```

```
; mirar si $f0<=$f2
      c.le.s $f0,$f2
; saltar si negatiu
      bc1f eti
```


Operadors de coma flotant

DISCA

Operadors de coma flotant

■ Introducció

- Prenen com a entrada un o dos operands en un format de CF donat
- El seu resultat és un operand de CF codificat segons la norma
 - excepte els operands de comparació
- El seu disseny és complex perquè, a més de fer l'operació definida, s'han d'ocupar de certs detalls:
 - Han de subministrar el resultat correctament normalitzat segons la precisió amb què treballen
 - Han de gestionar els valors especials definits en la norma
 - Si escau, han d'arrodonir el resultat segons el mode programat
 - Han de senyalar les excepcions previstes per la norma
- Estudiarem l'estructura bàsica d'alguns operadors i veurem, en casos seleccionats, com resolen els detalls

Operadors de coma flotant

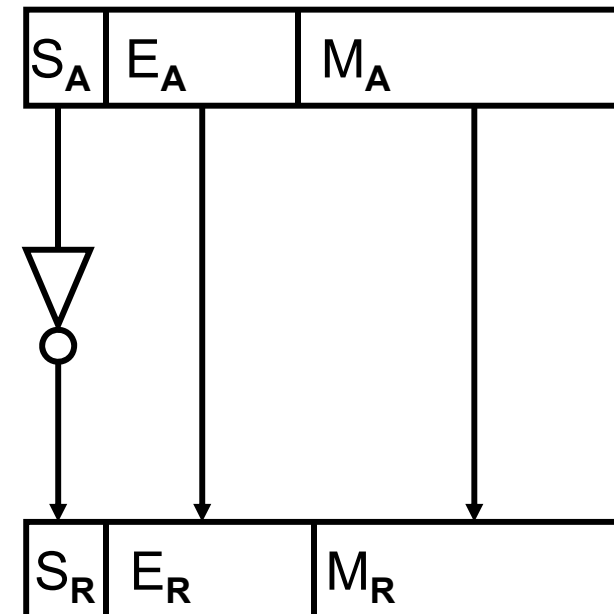
- Exemples d'operadors

- NEG.S i NEG.D (canvi de signe)
 - Estructura
- CVT.D.S (conversió de simple a doble precisió)
 - Estructura bàsica
 - Detall: tractament dels valors especials
- CVT.S.D (conversió de doble a simple precisió)
 - Estructura bàsica
 - Detall: l'arrodoniment
- CVT.D.W (conversió d'enter a CF doble precisió)

- Estructura bàsica
- Detall: la normalització
- MULT.S i MULT.D (multiplicació)
 - Estructura bàsica
 - Detall: la renormalització

El canvi de signe

- L'operador bàsic
 - Dues versions:
 - Simple precisió:
 - Entrada: S_A (1 bit), E_A (8 bits) i M_A (23 bits)
 - Eixida: S_R (1 bit), E_R (8 bits) i M_R (23 bits)
 - Doble precisió:
 - Entrada: S_A (1 bit), E_A (11 bits) i M_A (52 bits)
 - Eixida: S_R (1 bit), E_R (11 bits) i M_R (52 bits)
 - Canvia el signe: $S_R = \text{not } S_A$
 - Copia l'exponent: $E_R = E_A$
 - Copia la mantissa: $M_R = M_A$

Emulació del canvi de signe

```
float x = 1.0;
```

```
x = -x;
```

```
x:    .float 1.0
```

```
    lwc1 $f2, x           # $f2 <- x (1.0)
    mfc1 $t0, $f2         # $t0 <- $f2
    lui $t1, 0x8000       # $t1 <- 0x80000000
    xor $t0, $t0, $t1     # $t0 <- -1.0
    mtc1 $t0, $f2         # $f2 <- $t0
    swc1 $f2, x           # x <- $f2 (-1.0)
```

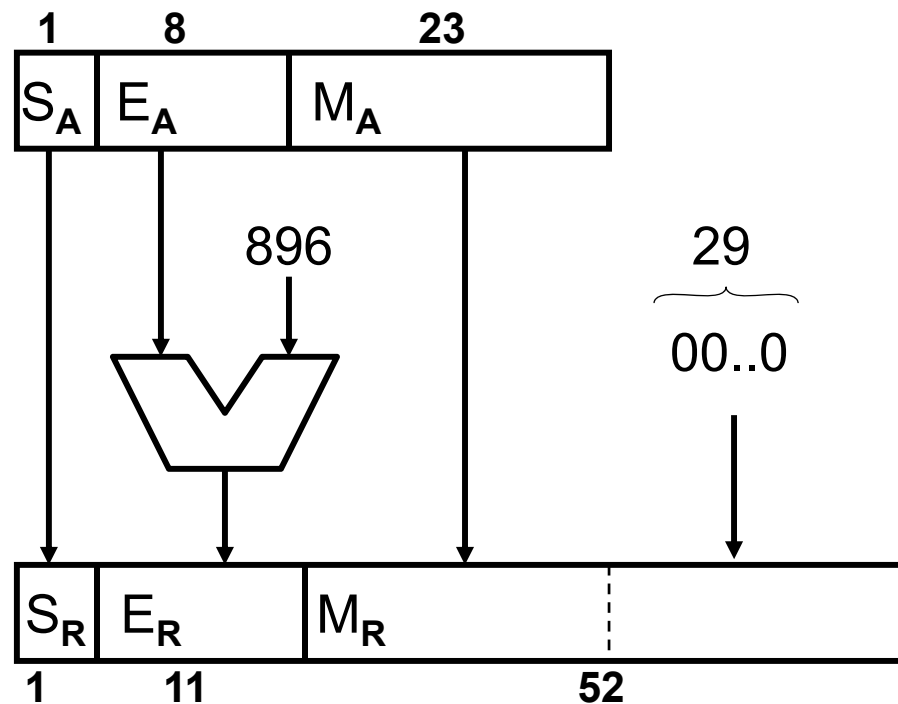
Conversió de simple a doble precisió (cvt.d.s)

- Especificació de l'operador:
 - Entrada: S_A (1 bit), E_A (8 bits) i M_A (23 bits)
 - Eixida: S_R (1 bit), E_R (11 bits) i M_R (52 bits)
 - El signe no canvia: $S_R = S_A$
 - Exponent: cal canviar d'excés 127 a excés 1023
 - $E_R = E_A + 896$
 - Mantissa: cal afegir $52-23=29$ zeros a la dreta
 - $M_R = M_A \parallel 00\dots0$
 - Detall: tractament correcte dels valors especials:

	E_A	S_R	E_R	M_R
zero i subnormal:	00000000_2	S_A	00000000000_2	$M_A \parallel 00\dots0$
$\pm\infty$ i NaN:	11111111_2	S_A	11111111111_2	$M_A \parallel 00\dots0$
valors corrents: (resta de valors)		S_A	$E_A + 896$	$M_A \parallel 00\dots0$

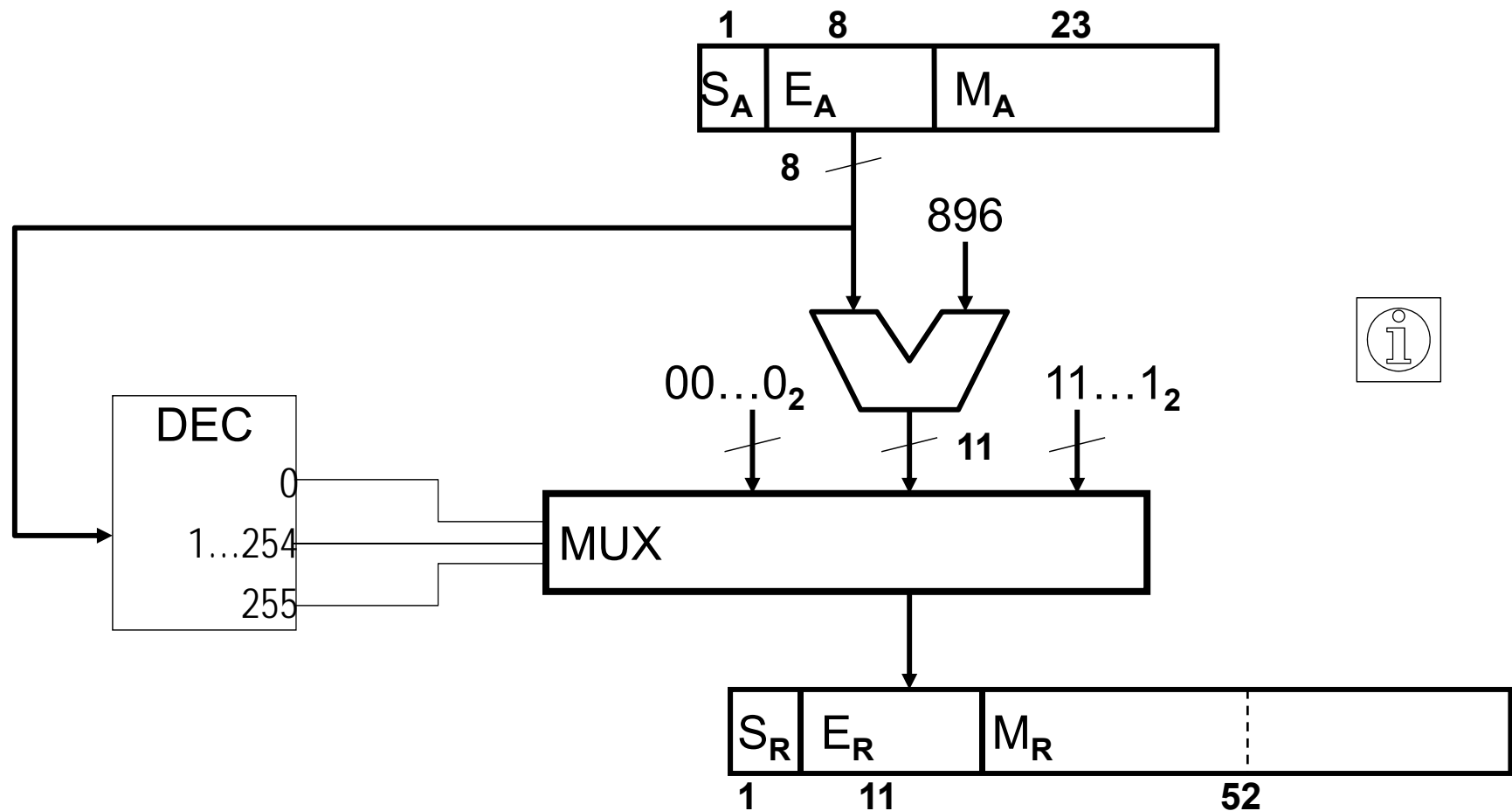
Conversió de simple a doble precisió (cvt.d.s)

- L'operador bàsic
 - No tracta els valors especials

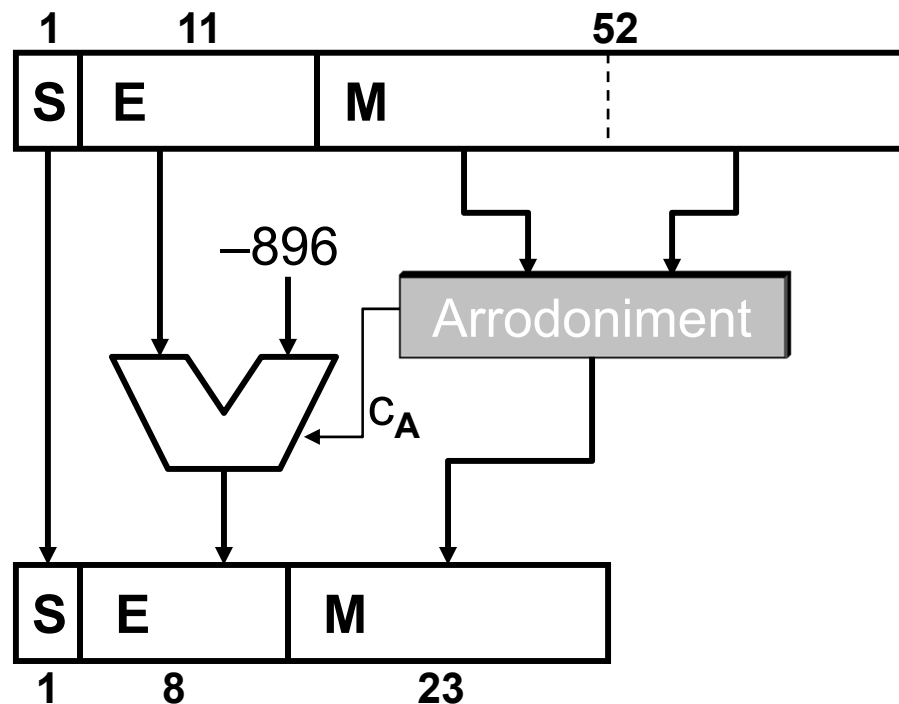
Conversió de simple a doble precisió

- Tractament dels valors especials
 - Detall del càlcul de l'exponent

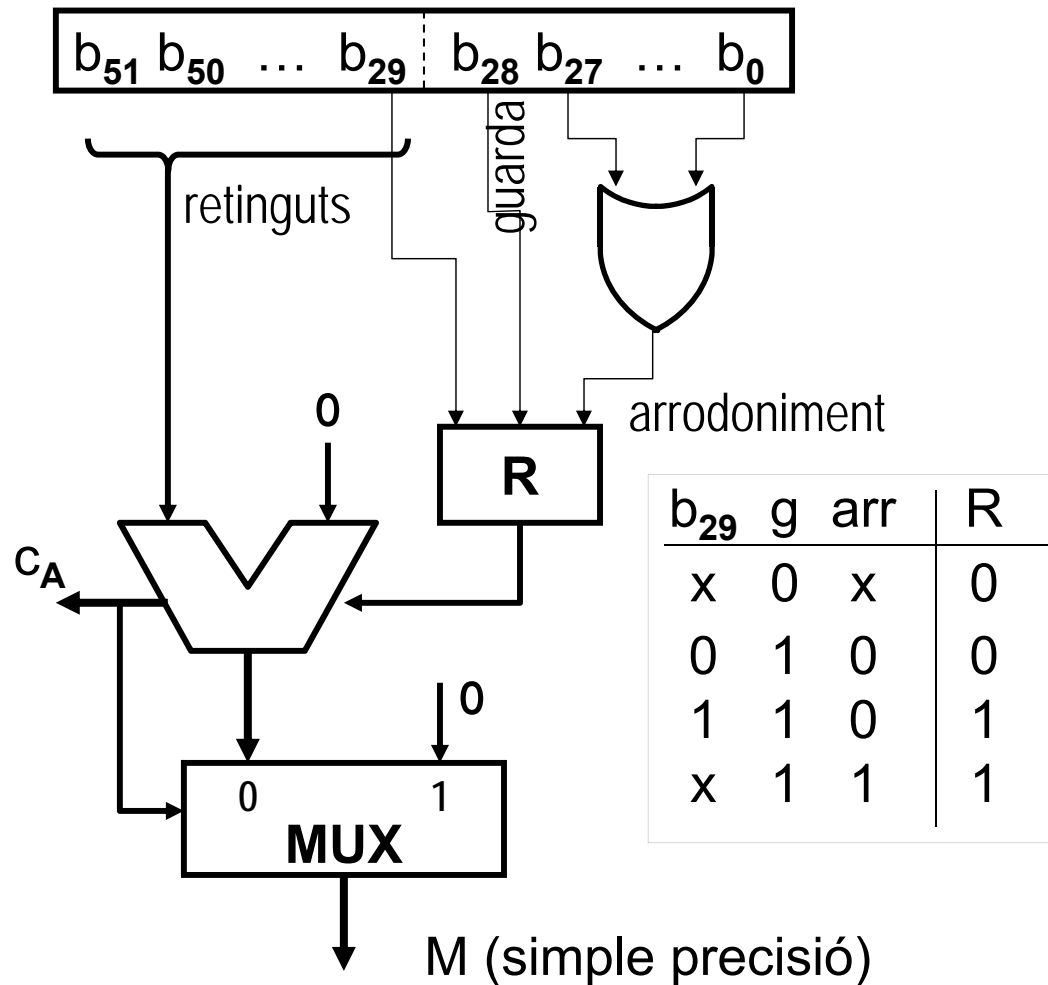
Conversió de doble a simple precisió (cvt.s.d)

- Estructura de l'operador
 - El signe no canvia
 - Exponent: cal canviar d'11 bits en excés 1023 a 8 bits en excés 127
 - pot donar-se desbordament
 - Mantissa: cal eliminar 29 bits per la dreta i arrodonir

L'arrodoniment

- Circuit per a l'arrodoniment al més pròxim

Si $R=0$, truncar:

$$\begin{array}{r} \text{implícit} \quad 1.1001101 \\ + \quad \quad \quad 0 \\ \hline 1.10011 \end{array}$$

Si $R=1$, incrementar:

$$\begin{array}{r} 1.1001111 \\ + \quad \quad 1 \\ \hline 1.10100 \end{array}$$

Quan $c_A=1$, cal corregir

$$\begin{array}{r} 1.1111111 \\ + \quad \quad 1 \\ \hline 10.00000 \\ + \quad 1.00000 \end{array}$$

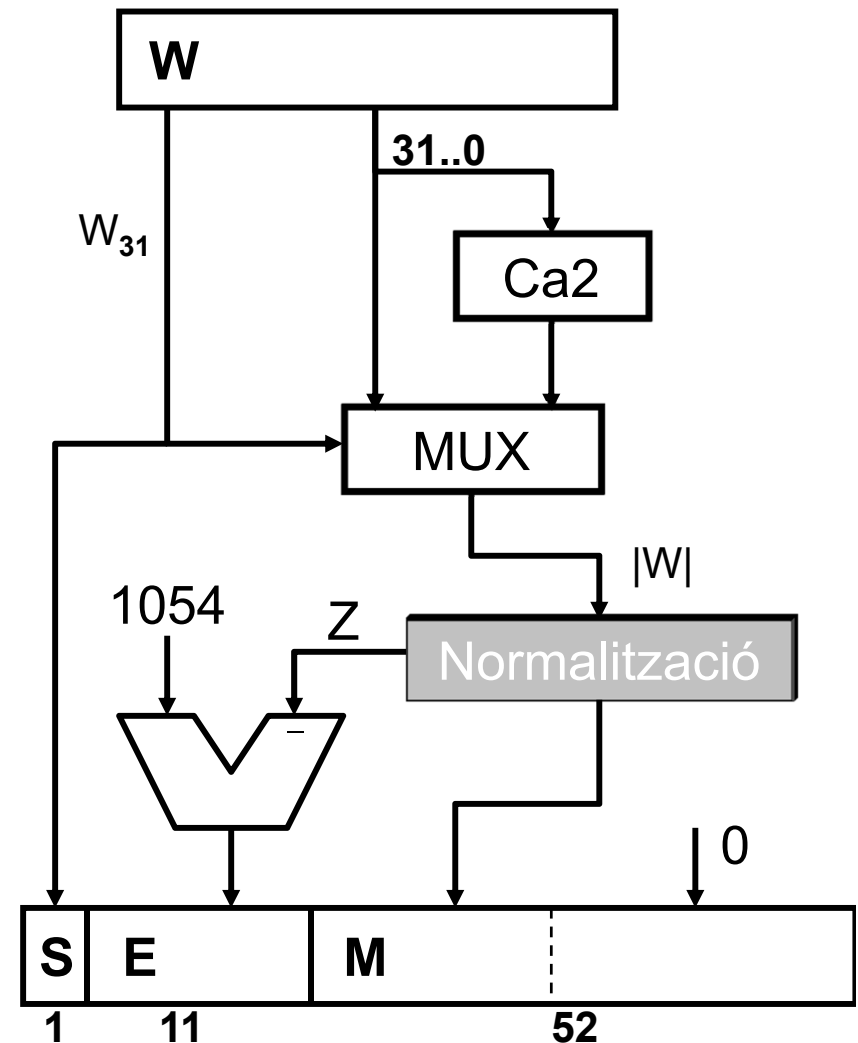
Conversió d'enter a doble precisió (cvt.d.w)

- Filosofia de l'operador
 - Si és positiu, un enter W de 32 bits es pot escriure com $+0.W \times 2^{32}$
 - Si és negatiu, W es rescriu com $-0.(-W) \times 2^{32}$
 - La mantissa W comença per una sèrie de Z zeros ($0 \leq Z \leq 32$)
 - Caldrà normalitzar la mantissa desplaçant-la $Z+1$ posicions cap a l'esquerra (eliminant el bit enter) i restar $Z+1$ a l'exponent
- Especificació
 - Entrada de l'operador: W (32 bits)
 - Eixida de l'operador: S_R (1 bit), E_R (11 bits) i M_R (52 bits)
 - $S_R = \text{Signe}(W)$
 - $M_R = |W| \ll Z+1$ (desplaçament)
 - Si $W < 0$, cal fer $W = -W$
 - $E_R = 1023 + 32 - Z - 1$

Conversió d'enter a doble precisió (cvt.d.w)

■ Esquema

- La normalització ha de comptar el nombre Z de bits a zero per l'esquerra (fins el primer 1)
- Ha de desplaçar la mantissa Z posicions cap a l'esquerra
 - L'exponent que cal representar serà $31-Z$
 - Afegint l'excés, tenim $E = 1023 + 31 - Z$
- Cal completar la mantissa amb zeros

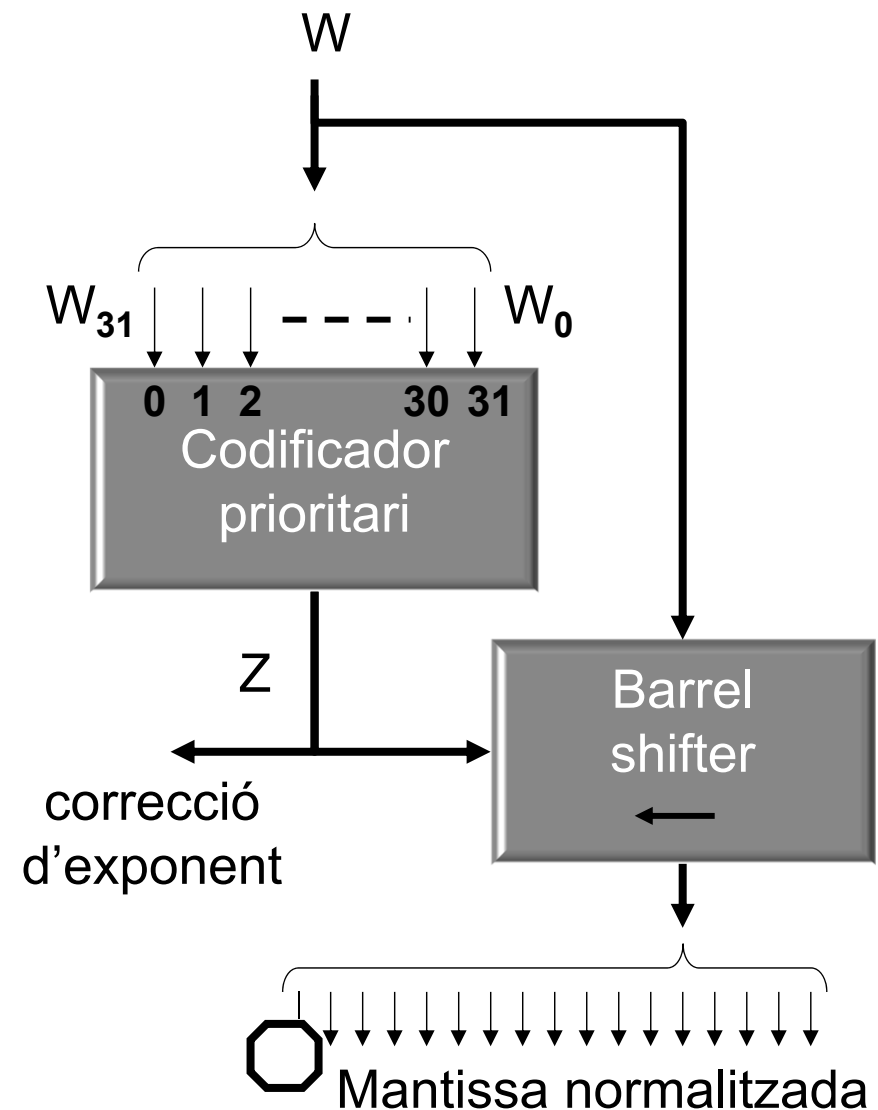

La normalització

- Circuit de normalització
 - Un codificador prioritari (que codifica l'entrada de menor índex amb un 1) calcula Z
 - Un barrel shifter desplaça la mantissa cap a l'esquerra i elimina els ceros sobrants
 - Cal descartar el bit implícit

Codificador prioritari

W_{31}	W_{30}	W_{29}	W_{28}	...	W_1	W_0	Z
1	X	X	X	...	X	X	00000
0	1	X	X	...	X	X	00001
0	0	1	X	...	X	X	00010
...
0	0	0	0	...	0	1	11111

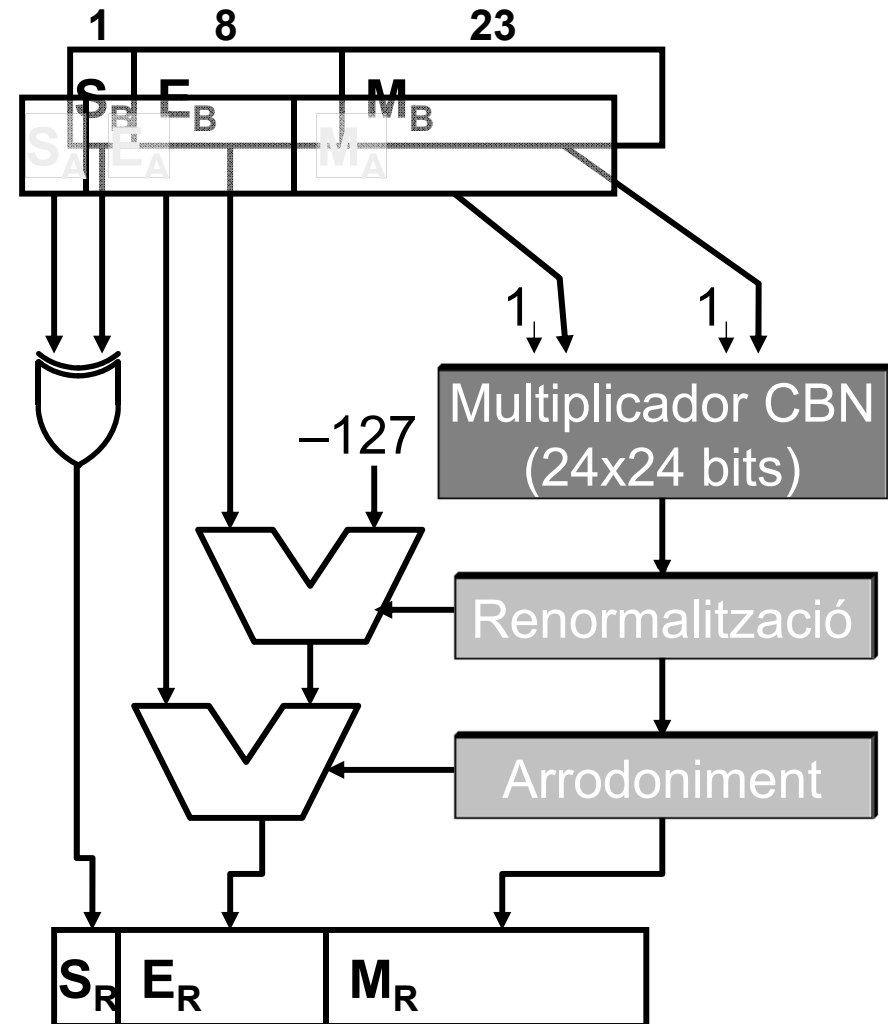
La multiplicació (mul.s y mul.d)

- Especificació
 - Dos versions: simple precisió i doble precisió
 - Dues entrades (A i B):
 - S_A (1 bit), E_A (8/11 bits) i M_A (23/52 bits)
 - S_B (1 bit), E_B (8/11 bits) i M_B (23/52 bits)
 - Eixida: S_R (1 bit), E_R (8/11 bits) i M_R (23/52 bits)
 - Càlcul del signe: $S_R = S_A \text{ xor } S_B$
 - Càlcul de l'exponent: cal sumar compensant l'excés
 - Simple precisió $E_R = E_A + E_B - 127$
 - Doble precisió $E_R = E_A + E_B - 1023$
 - Càlcul de la mantissa:
 - Cal multiplicar $1.M_A \times 1.M_B$ (tot considerant el bit implícit)
 - El multiplicador depén de la precisió: 24x24 bits o 53x53 bits
 - Caldrà renormalitzar (llevant el bit implícit) i arrodonir la mantissa resultant deixant-la en 23/52 bits

La multiplicació (mul.s)

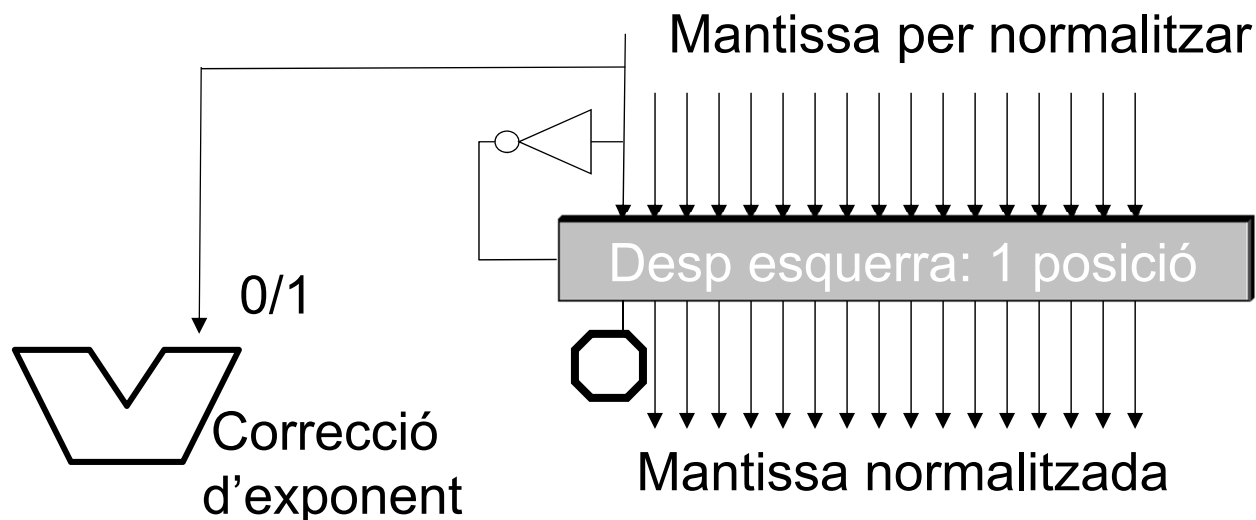
▪ Operador (SP)

- Dos sumadors per a sumar els exponents representats en excés 127
 - Opera amb el bit implícit afegit: 24x24 bits
- Multiplicador per a les mantisses
 - Opera amb el bit implícit afegit: 24x24 bits
- Caldrà renormalitzar el resultat (ara ho veurem) i llevar el bit implícit
 - potser caldrà incrementar l'exponent
- El resultat ocuparà 47 bits i caldrà arrodonir-lo a 23
 - potser caldrà incrementar l'exponent

La renormalització

- Renormalització després d'un producte
 - Si la mantissa del producte comença per 0:
 - Desplaçar a l'esquerra una posició
 - Si comença per 1:
 - Cal incrementar l'exponent en 1
 - En qualsevol cas:
 - Eliminar el bit enter implícit

$$\begin{array}{r} 1.000 \\ \times 1.000 \\ \hline 01.000000 \\ \downarrow \leftarrow \\ 0000000 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1.011 \\ \times 1.101 \\ \hline 01.110101 \\ \downarrow \leftarrow \\ 1101010 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1.111 \\ \times 1.111 \\ \hline 11.100001 \\ \downarrow \\ 1100001 \end{array}$$